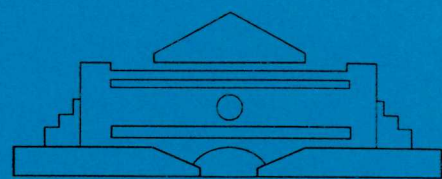

Σ
U
M
M
A
Ρ
I
A

I
U
Ρ
I
D
I
C
A

S
U
M
M
A
R
I
A

I
U
R
I
D
I
C
A

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU

PARLAMENDIINFO KESKUS

4/2003

Valik ülevaateid
välisajakirjanduses
ilmunud artiklitest.
Uued raamatud Eesti
Rahvusraamatukogus

<http://www.nlib.ee/anded/www2.html#sumi>

SISUKORD

VÄHEMUSTE ÕIGUSED SAKSAMAAL JA BALTI RIIKIDES	3
Guy Beaucamp ; Klaus Meßerschmidt Minderheitenschutz in den baltischen Staaten und in der Bundesrepublik Deutschland – ein Rechtsvergleich im Überblick	
TÖÖSTANDARDID USAs JA EUROOPA LIIDUS	4
Richard N. Block ; Peter Berg ; Karen Roberts Comparing and quantifying labour standards in the United States an the European Union	
ELEKTROONILINE RÄMPSPPOST	5
Claudia Ray ; Johanna Schmitt Stopping spam: federal and international initiatives	
KÜBERKURITEGEVUS JA VENE MAFFIA	6
Joseph D. Serio ; Alexander Gorkin Changing lenses: striving for sharper focus on the nature of the "Russian mafia" and its impact on the computer realm	
HÄKKERLUSEST JA ARVUTIVIIRUSTEST SAKSA KRIMINAALÕIGUSES	7
Stefan Ernst Hacker und Computerviren im Strafrecht	
SOOME PARLAMENDI PÕHISEADUSKOMISJON	8
Matti Wiberg Perustuslakivaliokunta asiantuntija-areenana	
VÄHEMUSRAHVUSTE ÕIGUSED: valik artikleid välisajakirjadest ja kogumikest	9
UUED ÕIGUSRAAMATUD EESTI RAHVUSRAAMATUKOGUS	10

Summaria Iuridica võrguväljaanne: <http://www.nlib.ee/anded/www2.html#sumi>

Kirjandusnimestikud koostanud Maia Ruttu ja Giina Kaskla, ülevaated kirjutanud Tiia Melts ja Giina Kaskla

Väljaande koostanud Giina Kaskla

Ettepanekud ja kommentaarid: giina@nlib.ee

VÄHEMUSTE ÕIGUSED SAKSAMAAL JA BALTI RIIKIDES

Guy Beaucamp ; Klaus Meßerschmidt

Minderheitenschutz in den baltischen Staaten und in der Bundesrepublik Deutschland – ein Rechtsvergleich im Überblick

Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht. Bd. 63 (2003) Nr. 3, S. 779-799.

Artiklis on esitatud võrdlev ülevaade vähemusrahvuse õigustest Saksamaal, Eestis, Lätis ja Leedus. Vähemusrahvuste kohtlemise võrdlemisel kasutavad autorid kuueastmelist skaalat:

- 1) kas on tegemist tagakiusamise ja allasurumisega;
- 2) kas toimub diskrimineerimine ja sunniviisiline assimileerimine;
- 3) kas on tagatud kodanikuõiguste ja võrdõiguslikkuse põhiseaduslik kaitse;
- 4) kas on tagatud kultuurilised ja keelelised õigused;
- 5) kas on tagatud poliitilised õigused;
- 6) kas on olemas riigisisene autonoomia.

Vaatluse all on Saksamaal ja Balti riikides kehtestatud standardid vähemusrahvuste kohtlemiseks. Kuna Eestist, Lätist ja Leedust saavad üsna pea Euroopa Liidu täieõiguslikud liikmed, siis tuleb viimasel jagada vastutust vähemuste õiguste tagamise eest uutes liikmesriikides. Põhjust muretsemiseks annab näiteks asjaolu, et erinevalt teistest kandidaatriikidest, ei ole Läti 2003. aasta seisuga veel ratifitseerinud Euroopa Nõukogu vähemusrahvuste kaitse raamkonventsiooni.

Saksamaa tunnustab täielikult traditsiooniliste vähemusrahvuste õigusi: need on friisid, sorbid ja taanlased, keda kokku on 240 000 ja kes moodustavad 0,3% elanikkonnast. Samasugune kohtlemine ei saa osaks "uutele vähemustele" – immigrandidele, kes moodustavad ligikaudu 9% elanikkonnast (2001. aasta seisuga 7,3 miljonit; suuremateks rühmadeks on türkklased, jugoslaavlased, itaallased, kreeklased ja poolakad). Selline lähenemine on kooskõlas valitseva vähemuste kaitse doktriini põhiseisukohtadega ja seda toetab argument, et väljaspool kodumaad ei saa immigrandid täiel määral oma kultuuri kehtestada ja selles elada. Esmapilgul näib sama kehtivat ka Balti riikides elavate sisserännanute kohta (kelle põhilise osa moodustavad venekeelsed elanikud – Leedus vähem kui 10% elanikkonnast, Lätis ligi 40% ja Eesti näitajad jäävad nende vahele).

See väga levinud seisukoht ei arvesta aga kahte olulist asjaolu. Esiteks, erinevalt Lääne-Euroopa uutest vähemustest, on venelastel Baltimaades ajaloolised juured, mis ulatavad kahe sajandi taha. Teiseks, suur osa muulastest, kes asusid nõukogude ajal elama Balti riikidesse, ei teadvustanud seda välismaale asumisena. Alles pärast nende riikide iseseisvuse taastamist kaotasid nad oma Nõukogude kodakondsuse, saamata automaatselt asukohamaa kodakondsust (välja arvatud Leedus) ja muutusid nii Eestis ja Lätis kodakondsuseta välismaalasteks. Selline tekkeviis on omane tüüpilisele vähemusrahvuse tekkele ja annab piisava aluse vähemuse staatuse omistamiseks ka Baltimaadesse Nõukogude Liidu eksisteerimise ajal elama asunud inimestele.

Kokkuvõttes leiavad autorid, et formaal-õiguslik lähenemine vähemusrahvuste probleemidele tuleks ümber hinnata ning eri tüüpi vähemuste kohtlemisel tuleks rakendada erinevaid standardeid. Arvesse tuleks võtta nelja tegurit: a) vähemuse tekkimise aega: kas on tegemist ajaloolise või uue vähemusega; b) põhjusi: kas vähemus on tekkinud väljarande või piiride

muutumise tõttu; c) kas vähemuste esindajad elavad geograafiliselt kompaktselt või hajutatult ja d) kui suur on nende hulk. Arvestades Lätis ja Eestis elava venekeelse vähemuse suurst, siis vähemuste kaitse peaks esmajoones tagama, et vähemusi ei diskrimineeritaks, et vähemuste arengut ei pidurdataks ja et vähemused saaksid täielikult poliitilises elus osaleda. Täiesti õigustatud on antud olukorras positiivsete erimeetmete kasutamine integratsiooni edendamisel.

Refereerinud Giina Kaskla

TÖÖSTANDARDID USAs JA EUROOPA LIIDUS

Richard N. Block ; Peter Berg ; Karen Roberts

Comparing and quantifying labour standards in the United States and the European Union

The International Journal of Comparative Labour Law and Industrial Relations. Vol. 19 (2003), no. 4, p. 441-467.

Tööstandardid maailmas pälvivad jätkuvalt tähelepanu. Seni on küll rohkem vaatluse all olnud arenenud riikide ja arengumaade erinevus, kuid tööstusriikide vastastikune majanduslik sõltuvus seoses üleilmsete kaubanduslepetega üha kasvab, ja kehtivad tööstandardid võivad oluliselt mõjutada globaalset majandust. Tööstandarditega määratakse nõuded töökeskkonnale ja kujundatakse töötingimused. Selle kaudu avaldavad nad mõju kaubandusele, välisinvesteeringutele, tööhõivele ja majanduslikule konkurentsivõimele.

Et praegu on maailma kõige võimsamad majanduslikud jõukeskused USA ja Euroopa Liit, siis võrreldakse artiklis USAs ja Euroopa Liidus kehtivaid tööstandardeid. Autorid lähtuvad sellest, et USA ja Euroopa Liit on võrreldavad sisemajanduse koguprodukti poolest ning poliitiline ja majanduslik integratsioon Euroopa Liidus muudab teda üha sarnasemaks USAle. Võrdlusaluseks on võetud töösuhete reguleerivad kohustuslikud normid, mis kaitsevad töötajate õigusi. Uurimus ei hõlma USA puhul osariikide tasandit ega Euroopa Liidu liikmesriikide siseriiklikku õigust, vaid käsitleb mõlemal juhul kõige kõrgemat regulatsioonitasandit.

Võrdlemisel on arvesse võetud alampalk, töö- ja puhkeaeg, palgaline puhkus, kollektiivläbirääkimiste õigus, kaitse diskrimineerimise vastu, tööohutus ja töötervishoid, koondamisest etteteatamise tingimused, töötajate kaasamine, lapsehoolduspuhkus ja töötaja õiguste kaitse ettevõtte omaniku muutuse korral. Kõigi nimetatud standardite kohta kogutud andmed on artiklis esitatud tabelitena ja neid on hinnatud 10 palli süsteemis.

Analüüsi tulemusel selgus, et Euroopa Liidus kehtivad tööstandardid on kõrgemad USA omadest. Selles konkreetsetes uurimuses kasutatud metodoloogia alusel saadi sellised tulemused: Euroopa Liidu hinne on 68.05 ja USA hinne 47.35. Euroopa Liidus on töötajate huvid paremini kaitstud töötaja, puhkuse ja puhkeaja, tööohutuse, töötervishoiu ja töötajate kaasamise osas ning ettevõtte omaniku vahetuse puhul. USA näitajad ületasid Euroopa Liidu tulemust ainult miinimumpalga ja kollektiivläbirääkimiste õiguste osas, kuid see on seletatav sellega, et nende suhete reguleerimine on Euroopa Liidus liikmesriikide pädevuses. Üldjoontes on USAs ja Euroopa Liidus võrdsel tasemel tagatud kaitse diskrimineerimise eest, töötajate õigused koondamise korral ja õigus lapsehoolduspuhkusele.

Tulemuste erinevuse põhjuseks peavad autorid Euroopas ja Ameerika Ühendriikides valitsevat erinevat tööturu ja töösuhete kontseptsiooni. USA tööturg toimib konkurentsi alusel, seal on määravad nõudluse-pakkumise suhted. See on ka üldiselt aktsepteeritud seisukoht ja eeldab, et riik sekkub nii vähe kui võimalik, et mitte turgu tasakaalust välja viia. Euroopa Liidu

tööstandardid lähtuvad eeldusest, et töövõtja on turul nõrgem pool ja seetõttu vajab tugevamat kaitset.

Refereerinud Giina Kaskla

ELEKTROONILINE RÄMPSPPOST

Claudia Ray ; Johanna Schmitt

Stopping spam: federal and international initiatives

Journal of Internet Law. Vol. 7 (2003) no. 5, p. 1, 5-13.

Soovimatu e-post ehk spämm moodustab ligikaudu 40% USAs saadetud e-postist. Spämmi ohjeldamatu levik ei ole enam lihtsalt tülikas nähtus e-posti kasutajatele, vaid kahjustab juba oluliselt äritegevust ning tekitab võrguteenuste osutajatele suuri probleeme ja sunnib neid vastuabinõudele aina rohkem raha kulutama.

Tekkinud on tugevad huvigrupid, kes on asunud oma õigustatud huvide kaitsele ja osutavad, et tuleb vahet teha ausal äril ja vastutustundetul spämmimisel. Üks taoline mõjukas ühendus on otseturustusega tegelevate firmade ühing, kes toetab õiguslike abinõude rakendamist ja eksitava reklaami edastajate karistamist. Nad toetavad ettepanekut, et reklaami sisaldavale e-kirjale kehtestataks järgmised nõuded: teemarida ja muud päiseandmed peavad olema õiged ega tohi sisaldada eksitavat informatsiooni, kirjas peab olema ära näidatud saatja füüsiline asukoht, kohustuslikuks tuleb teha *opt-out* mehhanismi ehk loobumissüsteemi lisamine kirjale.

Enamik USA osariike on juba vastu võtnud elektroonilist rämpsposti ohjeldavaid seadusi ja ka föderaalvalitsus on ette valmistanud eelnõud, et lähiajal kehtestada vajalik õiguslik regulatsioon. Avalikkuse surve on aga nii tugev, et lisaks algatati 2003. aastal USA Kongressis mitmeid seaduseelnõusid, mis spämmi levikut aitaks kontrolli all hoida. Artiklis antakse ülevaade seadusandlikust initsiatiivist USA Kongressis ja vaetakse spämmivastase võitluse õiguslikke võimalusi laiemalt. Mitme eksperdi arvates on spämmi ohjamiseks vaja teha rahvusvahelisel tasemel koostööd, kuna ühe riigi jõupingutused ei suuda probleemi lahendada.

Kongressi liikmete poolt esitati 2003. aastal kaheksa erinevat eelnõu, mille eesmärk on aidata kaasa võitlusele spämmi leviku vastu. Enamik eelnõudes pakutud lahendusi toetub loobumissüsteemi kohustuslikuks muutmisele (e-kirjas peab alati olema öeldud, kuidas edasistest soovimatutest kirjadest loobuda). Samas ei ole mingit kindlust, et sellised abinõud soovitud tulemuse tagaksid. ePrivacy grupi poolt koostatud ülevaate põhjal ei usu tarbijad kasutuses olevate *opt-out* mehhanismide efektiivsusse, rohkem pooldatakse ideed luua riiklik keelunimekiri (register aadressidest, mille omanikud ei soovi rämpskirju). Kahes esitatud eelnõus on sellise registri asutamine ette pandud, kuid muret teeb andmekaitse: kui mõnel jultunud spämmijal õnnestub registriandmed varastada, siis on kahju suurem kasust.

Tarbijad ja spämmivastased pooldavad veelgi karmimat seadust, mis keelustaks üldse tellimata reklaami saatmise, kuid selle vastu on oma ärihuve kaitsvad survegrupid. Veel on eelnõudes pakutud lähenemist, mis teeks kohustuslikuks reklaamkirja erimärgistamise: selline standardmärke muudaks posti eristamise ja filtreerimise lihtsamaks, kuid sellelgi on mõjukad vastased. 60% tarbijatest usub, et spämmijaid tuleks karistada ja paljud on valmis ka eraviisiliselt kohtuasju spämmijate vastu algatama. Artiklis on tutvustatud kõiki eelnõusid ja esile toodud erinevate lahendustega kaasnevad probleemid.

Rämpsposti vastaste survegruppide esindajad on kindlalt seda meelt, et ühtne föderaalne seadus, mis aitab tõkestada soovimatut e-posti saatmist, on vajalik ja et spämmitõrjeks tuleb eraldada rohkem riiklikke vahendeid.

Refereerinud Giina Kaskla

KÜBERKURITEGEVUS JA VENE MAFFIA

Joseph D. Serio ; Alexander Gorkin

Changing lenses: striving for sharper focus on the nature of the "Russian mafia" and its impact on the computer realm

International Review of Law, Computers & Technology. Vol. 17 (2003) no. 2, p. 191-202.

Küberkuritegevus ja selle organiseeritud vormid on põhjustamas aina rohkem probleeme ja majanduslikku kahju kogu maailmas. Miks selle probleemi juures on põhjust pöörata tähelepanu Venemaa maffia fenomenile, seda analüüsitakse käesolevas artiklis.

Autorite arvates on küberruumi haavatavuse avastamiseks ja ära kasutamiseks ning küberkuritegevuse arendamiseks eriti soodus pinnas endise Nõukogude Liidu ajal. See on seotud Venemaa kuritegevuse eripäraga üldisemalt ja nende iseloomulike omaduste ainulaadne kombinatsioon teeb võimalikuks, et endisest Nõukogude Liidust pärit kurjategijad on veel mõnda aega küberkuritegevuse esirinnas.

Üks oluline eeldus on see, et endise Nõukogude Liidu elanikud on üldiselt kõrge haridustasemega. Lisaks on need inimesed kasvanud kroonilise defitsiidi tingimustes, kus keskmine inimene õppis varakult kujundama isikliku ellujäämise strateegiat, mis õpetas tõhusalt kasutama tutvusi, manipuleerima süsteemiga ja lahendama probleeme iga hinnaga. Selline eluviis nõuab seaduse ja korra kaitsjate tundmist ning oskust mõlemat oma huvides ära kasutada.

Arvutialase asjatundmise kõrge taseme saavutamisele aitas kaasa lääneriikide keeld müüa 1970.–1980. aastatel infotehnoloogiat Nõukogude Liitu. Selle tulemusel sündis terve põlvkond arvutispetsialiste, kelle ülesandeks oli Ameerika arvutisüsteemidesse sissetungimine ja välismaise arvutitehnoloogia tundmaõppimine, et seda Nõukogude Liidus rakendada. Pärast Nõukogude Liidu lagunemist on selle koosseisu kuulunud maade majandus ebakindel ja arvutitalendid ei leia sageli legaalset rakendust. Näiteks pärast 1998. aasta rublakrahi kaotasid paljud programmeerijad töö ning osa neist on leidnud rakenduse organiseeritud kuritegevuses.

Olukorra muudab keerulisemaks tõsiasi, et lääneriikide ja postsovetlike maade politseikoostöö ei ole kuritegevuse avastamiseks ja ennetamiseks vajalikul tasemel. Koostööd on küll püütud teha, aga see takerdub vastastikuse kahtlustamise, kultuurierinevusest tingitud väärarusaamade ja aeglase bürokraatia tõttu. Tõenäosus, et endise Nõukogude Liidu territooriumil asuv arvutihäkker mõistetakse USAs süüdi, on kaduvväike.

Postsovetlik kriminaalne praktika sisenes valutult küberruumi ning kohanes uute olude ja võimalustega ülihästi. Postsovetlik tegelikkus, kus ellujäämine oli põhieesmärk ning piir lubatu ja lubamatu vahel ülimalt kõikuv, soodustas elukutseliste kurjategijate ja töötuks jäänud ettevõtlike inimeste koostööd. Nõukogudeaegset kuritegevust iseloomustav mobiilsus ja paindlikkus ei ole kuhugi kadunud ning praegu on teada vaid üksikud kindla koosseisu ja struktuuriga kurjategijate grupid. Venemaa organiseeritud kuritegevus erineb Lääne tüüpi hoolikalt struktureeritud ja hierarhiliselt ülesehitatud maffiast. Rohkem on ka üksikurijaid ja juhuslikke kooslusi. Kõiki neid eeldusi saab suurepäraselt rakendada virtuaalse keskkonna anonüümsuses. Iseloomulikuks jooneks on veel see, et paljurahvuselisest endisest Nõukogude Liidust pärit kuritegelikel rühmitustel ei ole eelarvamusi – kõik kellest on rahategemisel kasu on teretulnud.

Levinumad kuriteod, mida küberruumis tehakse, on seotud krediitkaardipettuste, aktsiapettuste, identiteedivarguste, prostitutsiooni, pornograafia levitamise, online-hasartmängude ja väljapressimisega. Artiklis on kuritegude kohta toodud ka hulgaliselt konkreetseid näiteid.

Refereerimud Giina Kaskla

HÄKKERLUSEST JA ARVUTIVIIRUSTEST SAKSA KRIMINAALÕIGUSES

Stefan Ernst

Hacker und Computerviren im Strafrecht

Neue Juristische Wochenschrift (2003) Nr. 45, S. 3233-3239.

Üha rohkem jõuab meieni teateid arvutiviirustest ning arvutite ja andmevõrkude kahjustamisest häkkerite poolt, mis põhjustab ulatuslikku majanduslikku kahju. See annab tunnistust oluliselt suurenenud arvutikuritegevusest viimastel aastatel. Samal ajal on mitmed riigid lausa avalikult väljendanud oma kuritegelikke eesmärke ja suurendanud ka sõjalisi ressursse küberrünnakute ning infosõja tarbeks. Toimunud on esimesed virtuaalkonfliktid. Saksa juhtivate poliitikute arvates on seega tekkinud vajadus muuta karistusseadustikku ja kohandada seda arvuti- ja küberkuritegude osas uutele oludele.

Artikli autor käsitleb teemat Saksa karistusseadustiku põhjal ning vaatleb kehtiva seadustiku ulatust häkkeri- ja viirusrünnakute karistamisel. Artiklis antakse ülevaade andmete turvalisuse, usaldatavuse, kättesaadavuse, avaliku informatsiooni, andmekaitse ja (tööstus)spionaaži mõistetest, käsitletakse ka arvutiviiruste esinemis- ja levikuvorme. Autor peatub pikemalt häkkeri mõistel ning kirjeldab põhjalikult mõiste sisu avardamist seoses häkkerluse levikuga. Ta toob välja 11 erinevat viisi võõraste andmetega manipuleerimiseks, ilma et andmete omanik seda märkaks, alustades salasõnade kopeerimisest ja lõpetades virtuaalse andmevahetuse jälgimisega.

Valdav osa artiklist on pühendatud juhtude käsitlemisele, mida Saksa karistusseadustik hõlmab enamasti kahe paragrahvi. Näidete varal selgitatakse nüansse, mis kuuluvad karistusseadustikus juba eraldi reguleeritud sätete alla. Häkkerluse kohta kehtib üldnormina paragrahv, mis määrab karistuse andmete väljapeilimise eest "elektroonilise kodurahu rikkumise" juhtudel. Andmete muutmise võõrastes arvutites, võõra veebilehe "töötlamine" ning võõra e-postiga manipuleerimine on tegevused, mis võivad viia kriminaalkaristuseni. Selliste juhtumite puhul tuleb Saksa karistusseadustiku järgi kohaldada "andmete muutmise" ja "arvutisabotaazi" paragrahve, mis on samuti olulised arvutikuritegude valdkonna reguleerimisel.

Kuna artikli põhiteemaks on arvutikuritegude käsitlemine kriminaalõiguslikust aspektist, siis on peatutud ka kuriteo koosseisu küsimustel hinnangutes häkkerite ja viiruste põhjustatud andmemanipulatsioonidele. Artiklis peegeldavad seda andmete muutmise, sealhulgas arvutisabotaazi ja kuriteokatse, arvutiviiruste edastamise, süsteemi ummistamisele suunatud rünnakute ning rämpsposti või kirjapommide juhtumid.

Andmekaitse tähendab andmete puutumatus ja usaldatavuse tagamist. Kui andmed pole piisavalt kaitstud, siis võivad selleks volitamata isikud neid õigustamatult kasutada. See omakorda võimaldab tungida äri- ja erasaladustesse ning manipuleerida või hävitada andmeid. Samas on hulgaliselt informatsiooni tehtud laialdaselt kättesaadavaks online-andmebaaside kaudu ning mõeldamatu oleks ülemaailmse äritegevuse toimimine ilma andmevõrkude kasutamisetä. Seega tuleb arvestada, et andmete puutumatus ja usaldatavus pole enam alati täielikult tagatud. See tähendab mitmesuguseid ohte: väljapeilivad rünnakud (spionaaž), individuaalselt destruktiivsed rünnakud (andmete muutmise või hävitamine) ja ülddestruktiivsed tegevused nagu arvutiviiruste

edastamine andmevõrkudesse ilma konkreetse ründesihhtmärgita. Selliste juhtumite analüüs Saksa karistusseadustiku taustal moodustab artikli põhisisu.

Refereerinud Tiia Melts

SOOME PARLAMENDI PÕHISEADUSKOMISJON

Matti Wiberg

Perustuslakivaliokunta asiantuntija-areenana

Lakimies (2003) no. 6, s. 967-991.

Ajaloolise traditsiooni kohaselt teostab põhiseaduslikkuse järelevalvet Soomes parlamendikomisjon – Eduskunna põhiseaduskomisjon ja toimub see eelkontrollina eelnõu menetluse käigus. Komisjoni arvamus seaduseelnõu vastavusest põhiseadusele koostatakse asjatundjate abiga ja selleks kasutatakse parlamendiväliseid eksperte. Artiklis analüüsitakse põhiseaduskomisjoni tegevust põhiseaduslikkuse järelevalve alal ajavahemikus 1945–2002. Põhitähelepanu on pööratud ekspertide osale tegevuses, mis on tihedalt seotud põhiseaduse tõlgendamisega.

Sissejuhatuses tutvustatakse põhiseaduskomisjoni kogu pädevust ja teisi parlamendikomisjoni ülesandeid, mis tal on lisaks põhiseaduslikkuse järelevalve funktsioonile. Artiklis selgitatakse põhiseaduskomisjoni tegevuse protseduurilisi aluseid. Põhiseaduskomisjonis on 17 liiget ja 9 asendusliiget. Komisjoni esimees on tava järgi Koonderakonna (Kokoomus) esindaja. Eduskunna reglemendi kohaselt küsivad teised komisjonid põhiseaduskomisjoni seisukohta kahtluse korral, kas nende poolt menetletav seaduseelnõu on põhiseadusega või rahvusvaheliste inimõiguslepingutega kooskõlas. Põhiseaduskomisjon on (just viimasel ajal) muutunud üheks Eduskunna kõige tähtsamaks ja mõjukamaks komisjoniks.

Artikli autor osutab, et Soome õigusteaduslikus kirjanduses võib leida erinevaid hinnanguid sellele, kas komisjoni arvamused põhinevad õiguslikel või poliitilistel kaalutlustel. On viidatud komisjoni kaksikrollile, kuna komisjon koosneb sajabrotsendilisel poliitikutest ning samas on tema tegevus põhiseaduslikkuse järelevalvajana kvaasikohtuliku iseloomuga. Komisjon moodustatakse täielikult poliitilisel alusel, kuid tema liikmed ei ole seotud fraktsiooni poliitiliste otsustega. Üldiselt siiski leitakse, et põhiseaduskomisjoni hinnangud tuginevad juriidilisele argumentatsioonile, mitte päevapoliitilistele eelistustele.

Põhiseaduskomisjoni poolt koostatud arvamuste arv on viimase kümnendi jooksul kahekordistunud ning keskmiselt kuulatakse ära üle kuue eksperdi, andes hinnangut konkreetsele seaduseelnõule. Seega on ekspertide osa ja mõju arvamuse kujunemise juures väga oluline: üldse on pärast Teist maailmasõda eksperte kasutamata koostatud 7 arvamust ja viimane taoline pärineb aastast 1961. Kokku on asjatundjaid käinud komisjonis 1223 eri isikut, kuid 57,9% neist on esinenud komisjonis vaid ühe korra. Statistiline analüüs näitab, et 52 isikut (ehk 4,3%) ekspertide koguhulgast on 55,9% hinnangute autoriks. Artiklis on esitatud täpsed statistilised ja nimelised seostatud andmed ekspertide kohta ning selgub, et põhitagijateks on olnud küllalt kitsas ring riigiõiguse asjatundjaid. Paradoksaalsel moel on põhilisteks põhiseaduse tõlgendajateks valdavalt parempoolses Soomes osutunud grupp vasakradikaalse taustaga juriste. Pole aga mingit kinnitust sellele, et nende poliitiline taust kuidagi oleks mõjutanud või takistanud nende erialast tegevust.

Eriarvamuste kvantitatiivne analüüs näitab, et põhiseaduskomisjoni hinnangute juures on konsensusaste väga kõrge. Eriarvamusi tuleb ette küllalt harva (eriti viimasel ajal) ja need ei ole seotud komisjoniliikme erakondliku koalitsiooni–opositsiooni positsiooniga. Viimane asjaolu kinnitab juristide arvates komisjoni objektiivsust ja usaldusväarsust. Põhiseaduskomisjoni

hinnanguid ja põhiseaduse tõlgendusi hinnatakse aasta-aastalt üha rohkem nii juriidilises kirjanduses kui ka kõrgemates kohtuinstantsides.

Refereerinud Giina Kaskla

VÄHEMUSRAHVUSTE ÕIGUSED: valik artikleid välisajakirjadest ja kogumikest

Baron, Alexander. Die Rolle des "Rundtisches nationaler Minderheiten" unter der Schirmherrschaft des Präsidenten der Republik Estland // Osteuropa Recht, 2003, nr. 2, lk. 156-160.

Brunner, Georg. Citizenship and protection of minorities in Eastern Europe // International and national law in Russia and Eastern Europe: essays in honor of George Ginsburgs. - The Hague, 2001, lk. 113-138.

Furtado Jr., Charles F. Guess who's coming to dinner? Protection for national minorities in Eastern and Central Europe under the Council of Europe // Columbia Human Rights Law Review, vol. 34, 2003, lk. 333-402.

Gelazis, Nida M. The effects of EU conditionality on citizenship policies and the protection of national minorities in the Baltic States // The road to the European Union. Vol. 2: Estonia, Latvia and Lithuania. - Manchester, 2003, lk. 46-74.

Järve, Priit. Minority rights: recent developments in the Baltic States and Russia // Law in transition. - The Hague, 2002, lk. 41-54. - Bibl. joonealustes märkustes. (Law in Eastern Europe ; 52)

Khrychikov, Sergey ; Miall, Hugh. Conflict prevention in Estonia: the role of the electoral system // Security Dialogue, 2002, nr. 2, lk. 193-208. - Bibl. märkustes.

Mychajlyszyn, Natalie. The OSCE and conflict prevention in the post-Soviet region // Conflict prevention: path to peace or grand illusion? - Tokyo [etc.], 2003, lk. 133-154. - Bibl. märkustes. (Foundation of peace)

Ozolins, Uldis. The impact of European accession upon language policy in the Baltic States // Language Policy, vol. 2, 2003, nr. 3, lk. 217-238.

Pettai, Vello. Ethnopolitics in Constitutional Courts: Estonia and Latvia compared // East European Constitutional Review, 2002, nr. 4/1, lk. 101-105.

Quigley, John. Baltic Russians: entitled inhabitants or unlawful settlers? // International and national law in Russia and Eastern Europe: essays in honor of George Ginsburgs. - The Hague, 2001, lk. 319-337.

Thiele, Carmen. Staatsangehörigkeit in den baltischen Staaten: Beispiel Estland // Osteuropa: Zeitschrift für Gegenwartsfragen des Ostens, 2002, nr. 6, lk. 729-742.

Koostanud Giina Kaskla

UUED ÕIGUSRAAMATUD EESTI RAHVUSRAAMATUKOGUS

oktoober-detsember 2003

Õiguse üldküsimused

Ewald, Francois. Normi yhteisen mittapuun käytäntönä. - Helsinki : Suomalainen Lakimiesyhdistys, 2003. - 112 lk. - (Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja. E-sarja ; 8).
ISSN 1458-0446

ISBN 951-855-214-2

Märksõnad: õigusfilosoofia/õigusajalugu/õigusnormid/positivism

Kohaviit: PL A/5053 ; 8

Köbler, Gerhard ; Peters, Butz. Who's who im deutschen Recht. - München : Beck, 2003. - V, 819 lk.

ISBN 3-406-50184-2

Märksõnad: juristid/advokaadid/kohtunikud/õigusteadus/Saksamaa/Austria/Šveits/biograafialeksikonid

Kohaviit: 2-03-09652

Legal scholarship in international and comparative law / Thomas Groß (ed.). - Frankfurt a/M [etc.] : Lang, 2003. - 251 lk.

ISBN 3-631-50895-6

Märksõnad: võrdlev õigusteadus/teadusmetodoloogia/rahvusvaheline õigus/inimõigused/põhiseadused/tsiviilõigus/elektroniline kaubandus/Internet/tööõigus/kriminaalmenetlus/konverentsikogumikud

Kohaviit: 2-03-07993

Markesinis, Basil. Comparative law in the courtroom and classroom : the story of the last thirty-five years / foreword by Phillips of Worth Matravers. - Oxford ; Portland : Hart Publishing, 2003. - xxxii, 273 lk.

ISBN 1-84113-398-1

Märksõnad: võrdlev õigusteadus/õigusajalugu

Kohaviit: 2-03-09084

Multilingual and multicultural contexts of legislation : an international perspective / Vijay K. Bhatia ... [et al.] (eds.). - Frankfurt a/M : Lang, 2003. - xvi, 290 lk.

ISBN 3-631-39855-7

Märksõnad: õiguskeel/mitmekeelsus/multikultuurilisus/õigussüsteemid/kohtusüsteemid/rahvusvaheline õigusloome

Kohaviit: 2-03-07992

Normitehnika käsiraamat / Justiitsministeerium ; [koost. Raigo Sõlg, Kai Liiva, Mait Pärtel, Egne Pilt, Tiiu Greenbaum, Kaia Alasi, Julia Laffranque, Karin Luik, Anno Aedmaa jt. ; eess.: Ken-Marti Vaher ; retsensendid: Kalle Merusk, Jüri Heinla, Lauri Madise]. - Tallinn : Juura, 2003. - 144 lk. - Bibl. joonealustes märkustes.

ISBN 9985-75-127-2

Märksõnad: normitehnika/õigusnormid/õigusloome/õigusaktid/riigiõigus/Eesti/

käsiraamatud

Kohaviit: 2-03-09028

Ristikivi, Merike. Ladina keel juristidele. - 2., parand. ja täiend. tr. - Tallinn : Juura, 2003. - 235 lk. - Kommentaarid tekstide juurde lk. 176-185. - Ladina-eesti sõnastik lk. 187-230. - Eesti-ladina sõnastik lk. 231-235.

ISBN 9985-75-123-X

Märksõnad: ladina keel/grammatika/oskuskeel/õiguskeel/kõrgkooliõpikud

Kohaviit: 2-03-08429

Õigusajalugu

Ambach, Georg. Eesti kriminaalõiguse korüfee Karl Saarmann (1893-1948). - Tallinn : Akadeemia Nord, 2003. - 47 lk. - Bibl. lk. 39-43. - (Akadeemia Nord toimetised ; 19). - Autorist lk. 47.

ISBN 9965-9413-6-5

ISSN 1406-5762

Karl Saarmann, the Grand Old Man of Estonian criminal law, lk. 44-46.

Märksõnad: juristid/õigusteadus/kriminaalõigus/Eesti/biograafiaid

Kohaviit: PE B/2181 ; 19

Roosileht, Katrin. Vaeslastekohtud. - Tartu : Eesti Ajalooarhiiv, 2003. - 136 lk. - Bibl. lk. 129-136. - (Eesti Ajalooarhiivi toimetised ; 11(18)).

Summary, lk. 124-128.

ISBN 9985-858-35-2

ISSN 1406-0760

Märksõnad: orvud/eestkoste/sotsiaalhooldus/kohtud/Balti provintsiaseadustik/arhiividokumendid/Eesti/Läti/Liivimaa

Kohaviit: PE A/1518 ; 11

Tsiviilõigus

Aastaraamat 2002 / Eesti Advokatuur. - Tallinn : Ilo, 2003. - 80 lk.

ISSN 1406-7315

Märksõnad: advokatuur/advokaadid/Eesti/aastaraamatud

Kohaviit: PE A/1584 ; 2002

Lapsen asema erossa / Marjukka Litmala (toim.). - 2. Painos. - Helsinki : WSOY lakitieto, 2003. - XVIII, 263 lk.

ISBN 951-670-069-1

Märksõnad: perekonnaõigus/abielulahutus/lapsed/õiguslik seisund/lapse õigused/lapsehooldus/ülalpidamiskohustus/elatis/Soome

Kohaviit: 2-03-09063

Mietrecht : bürgerliches Gesetzbuch, Zweite Berechnungsverordnung, Wirtschaftsstrafgesetz, Heizkostenverordnung / Kommentar von Bernhard Gramlich. - 9., neu bearb. Aufl. - München : Beck, 2003. - XIV, 226 lk.

ISBN 3406512844

Märksõnad: elamuõigus/üürimine (eluruumid)/üürilepingud/kommunaalmaksud/võlaõigus/Saksamaa/scadused (jur.)/kommentaarid

Kohaviit: 1-03-04230

Тихомиров, М. Юридические лица : учебно-практическое пособие. - Москва : Юринформцентр, 2003. - 519 lk.

Märksõnad: juriidilised isikud/mittetulundusühingud/äriühingud/äriühinguõigus/Venemaa/põhikirjad/näidised/õppematerjalid

Kohaviit: 2-03-08226

Võlaõigus

Коммерческие договоры / авторы образцов: Кристи Дубковски, Инна Икла, Ингрид Сийманн, Тыну Кирвес, Маре Тропп ; перевод: Евод Гужов. - Tallinn : Käsiraamatute Kirjastus, 2003. - 96 lk. - Lisa 1 diskett.

Märksõnad: müügilepingud/lepinguõigus/lepingud/töölepingud/Eesti/näidised

Kohaviit: 2-03-08441

Niglia, Leone. The transformation of contract in Europe. - The Hague [etc.] : Kluwer Law International, 2002. - xxiii, 235 lk.

ISBN 90-411-1895-0

Märksõnad: lepingud/lepinguõigus/õigusloome/Euroopa Liidu maad/siseriiklik õigus/Euroopa Liidu õigus

Kohaviit: 2-03-07982

Uhlmann, André Marc. Elektronische Verträge aus deutscher, europäischer und US-amerikanischer Sicht : Wirksamwerden, Beweisfragen, Widerruf unter besonderer Berücksichtigung der elektronischen Signatur. - Frankfurt a/M [etc.] : Lang, 2003. - xxiii, 268 lk. - (Europäische Hochschulschriften. Reihe 2, Rechtswissenschaft ; 3708).

ISSN 0531-7312

ISBN 3-631-51113-2

Märksõnad: lepingud/lepinguõigus/digitaalalkiri/ elektrooniline äri/elektronilised dokumendid Internet/õigusloome/Euroopa/Saksamaa/Ameerika Ühendriigid/dissertatsioonid

Kohaviit: PL A/611 ; 3708

Intellektuaalne omand

Kivi-Koskinen, Timo. Industrial property rights as a competitive tool for small and medium-sized enterprises : the Finnish experience. - Tallinn : Juura, 2003. - 96 lk. - Bibl. lk. 73-75. *Industrial property rights as a competitive tool for small and medium-sized enterprises*, lk. 69-71. ISBN 9985-75-111-6

Originaali pealkiri: Teollisoikeudet pienen ja keskisuuren yrityksen kilpailukeinona.

Märksõnad: tööstusomand/õiguskaitse/kasulikud mudelid/kaubamärgid/patendid/väikeettevõtted/keskmise suurusega ettevõtted/konkurentsivõime/patendiõigus/Soome/käsiraamatud

Kohaviit: 2-03-08461

Киви-Коскинен, Тимо. Правовая охрана промышленной собственности - в помощь конкурентоспособности малых и средних предприятий : финский опыт. - Таллинн : Juura, 2003. - 72 lk. - Bibl. lk. 68-69.

Industrial property rights as a competitive tool for small and medium-sized enterprises, lk. 65-67.

ISBN 9985-75-118-3

Originaali pealkiri: Teollisoikeudet pienen ja keskisuuren yrityksen kilpailukeinona.

Märksõnad: tööstusomand/õiguskaitse/kasulikud mudelid/kaubamärgid/patendid/

väikeettevõtted/keskmise suurusega ettevõtted/konkurentsivõime/patendiõigus/Soome/
käsiraamatud
Kohaviit: 2-03-08456

Merryman, John ; Elsen, Albert E. Law, ethics and the visual arts. - 4th ed. - London [etc.] :
Aspen, 2002. - xviii, 1342 lk.
ISBN 90-411-9914-4
Märksõnad: autoriõigus/etika/kultuuripärand/kunstiteosed/ajaloo- ja
kultuurimälestised/rahvusvahelised lepingud/muuseumid/õiguskaitse/kunstnikud/
Ameerika Ühendriigid/kaasused (jur.)
Kohaviit: 2-03-07981

Äriõigus

E-Commerce : law and jurisdiction / published under the auspices of the Center for International
Legal Studies ; general ed. Dennis Campbell ; vol. ed. Susan Woodley. - The Hague [etc.] :
Kluwer Law International, c2003. - ix, 319 lk. - (The comparative law yearbook of international
business ; 24. Special issue ; 2002).
ISBN 90-411-9910-1
Märksõnad: elektrooniline äri/elektroniline kaubandus/maksustamine/andmekaitse/
konkurentsioigus/Euroopa Liidu maad/Ameerika Ühendriigid/Ladina-Ameerika/Ungari/
artiklikogumikud
Kohaviit: PL A/2025 ; 24

Goldman, Alvin L. ; Rojot, Jacques. Negotiation : theory and practice. - The Hague [etc.] :
Kluwer Law International, c2003. - xii, 347 lk.
ISBN 90-411-8896-7
Märksõnad: ärijuhtimine/konfliktid/läbirääkimised/kultuurierinevused/
probleemide lahendamine
Kohaviit: 2-03-07983

Polish business law / ed. by Zdzislaw Brodecki. - The Hague [etc.] : Kluwer Law International,
2003. - cxiii, 591 lk.
ISBN 90-411-1992-2
Märksõnad: ettevõtlus/välisinvesteeringud/äriühingud/lepingud/Poola
Kohaviit: 2-03-07984

Takeovers in English and German law / ed. by Jennifer Payne. - Oxford ; Portland, Oregon : Hart
Publishing, 2002. - viii, 183 lk.
ISBN 1-84113-340-X
ärksõnad: ettevõtted/ülevõtmine (maj.)/õiguskaitse/äriühingud/äriühinguõigus/
Suurbritannia/Saksamaa/konverentsikogumikud
Kohaviit: 2-03-09156

Wirtschaftsrecht der Republik Estland : ein Praxisratgeber / [Verfasser Christine Hemmer]. - 2.
Aufl. - Tallinn : Delegation der Deutschen Wirtschaft in Estland, 2003. - 70 lk.
Märksõnad: majandusõigus/ettevõtlus/äriühingud/Eesti/käsiraamatud
Kohaviit: 3-03-02453

Tööõigus

Kairinen, Matti ; Koskinen, Seppo ; Nieminen, Kimmo ; Valkonen, Mika. Työoikeus. - Helsinki : WSOY Lakitieto, 2002. - 1111 lk. - (Oikeuden perusteokset).
ISBN 951-670-012-8

Märksõnad: töosuhted/töölepingud/tööaeg/palk/tööohutus/töötervishoid/töövaidlused/
töökorraldus/Soome

Kohaviit: 3-03-01698

Lingemann, Stefan ; Steinau-Steinrück, Robert von ; Mengel, Anja. Employment and labor law in Germany. - München : Beck ; Athens : Ant. Sakkoulas, 2003. - xiv, 528 lk. - (German law accessible).

ISBN 3-406-47914-6

Märksõnad: töötajad/õiguskaitse/tööhõive/töölepingud/töosuhted/Saksamaa

Kohaviit: 2-03-07980

Тихомиров, М. Образцы трудовых договоров - по новому кодексу Российской Федерации. - Москва : Юринформцентр, 2003. - 147 lk.

ISBN 5-89194-111-2

Märksõnad: töölepingud/näidised/kommentaariid/Venemaa

Kohaviit: 2-03-08227

Тихомиров, М. Трудовые договоры - образцы правовых документов. - Москва : Юринформцентр, 2003. - 102 lk.

ISBN 5-89194-115-5

Märksõnad: töölepingud/näidised/kommentaariid/Venemaa

Kohaviit: 1-03-04436

Soon, Silja ; Soon, Argo. Töötervishoid ettevõttes. - [Habaja (Harjumaa)] : Kentaur, [2003]. - 200 lk. + 1 CD-ROM.

ISBN 9949-10-222-7

ISBN 9949-10-223-5 (CD-ROM)

Märksõnad:

töökeskkond/ettevõtted/töötervishoid/tööohutus/tööõnnetused/kutsehaigused/riskitegurid/
töökaitse

Kohaviit: 2-03-09006

Tööõigus / koost. Inge-Maret Orgo, Merle Muda, Gaabriel Tavits, Thea Treier. - Tallinn : Juura, 2003. - 295 lk. - Bibl. peatükkide lõpus. - (Loengud).

ISBN 9985-75-128-0

Märksõnad: töölepingud/tööaeg/puhkus (töökorraldus)/õigusaktid/kohtulahendid/loengud/
õppematerjalid

Kohaviit: 2-03-08849

Keskkonnaõigus

Kuokkanen, Tuomas. International law and the environment : variations on a theme. - The Hague [etc.] : Kluwer, 2002. - xxxiii, 412 lk. - (The Eric Castrén Institute monographs on international law and human rights ; 4).

ISBN 90-411-1950-7

Märksõnad: rahvusvaheline õigus/keskkonnakaitse/keskkonnapoliitika/vaidluste
lahendamine/rahvusvaheline koostöö/kaasused (jur.)

Kohaviit: PL A/5393 ; 4

Maaõigus

Боголюбов, С. ; Минина, Е. Комментарий к Земельному кодексу Российской Федерации.
- Москва : НОРМА, 2002. - 521 lk.

ISBN 5-89123-623-0

Märksõnad: maa/seadustikud/kommentaariid/Venemaa

Kohaviit: 2-03-08159

Чубуков, Г. Земельное право России : учебник. - Москва : Юриформцентр, 2003. - 327 lk.
ISBN 5-89194-101-5

Märksõnad: maaomand/maareformid/omandireformid/maakasutus/Venemaa/

kõrgkooliõpikud

Kohaviit: 2-03-08171

Finantsõigus

Riigieelarve eelnõu seletuskiri 2004. - Tallinn : Rahandusministeerium, 2003. - 502 lk.

Märksõnad: riigieelarve/seaduseelnõud/Eesti

Kohaviit: PE A/1689 ; 2004

Tammert, Paul. Maksundus : õpik ülikoolidele. - 2., ümbertööt. tr. - Tallinn : Aimwell, 2003. - 349 lk. - Bibl. peatükkide lõpus.

Summary, lk. 343-349.

ISBN 9949-10-161-1

Märksõnad: maksuõigus/maksustamine/maksukorraldus/omandimaks/kindlustus/tulumaks/
tarbimismaksud/tollimaks/aktsiisimaks/kõrgkooliõpikud

Kohaviit: 3-03-02467

Karistusõigus

Adversarial versus inquisitorial justice : psychological perspectives on criminal justice systems /
ed. by Peter J. van Koppen, Steven D. Penrod. - New York [etc.] : Kluwer Academic/Plenum
Publishers, c2003. - x, 437 lk. - (Perspectives in law & psychology ; 17).

ISBN 0-306-47362-3

Märksõnad: kriminalistika/kriminoloogia/õigussüsteemid/kriminaalmenetlus/kohtud/lapsed/
psühholoogilised aspektid/Anglo-Ameerika õigussüsteem/Mandri-Euroopa õigussüsteem/
õiguspsühholoogia/artiklikogumikud

Kohaviit: PL A/5836 ; 17

Hudson, Barbara. Understanding justice : an introduction to ideas, perspectives, and
controversies in modern penal theory. - 2nd ed. - Buckingham ; Philadelphia, PA : Open
University Press, 2003. - ix, 218 lk. - (Crime and justice).

ISBN 0-335-21037-6

Märksõnad: karistused/kriminaalpoliitika/õigusteooria/õigusfilosoofia

Kohaviit: 2-03-08217

Kurenmaa, Tero. Sisäpiirintiedon väärinkäyttö. - Helsinki : Suomalainen Lakimiesyhdistys,
2003. - XXVIII, 378 lk. - (Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja. A-sarja : 244). -

Kokkuvõte inglise k.

ISSN 0356-7206

ISBN 951-855-215-0

Märksõnad: kriminaalõigus/majanduskuriteod/väärtpaberid/tehingud/konfidentsiaalne informatsioon/järelevalve/Soome/dissertatsioonid

Kohaviit: PL A/1815 ; 244

Saar, Jüri ; Markina, Anna ; Ahven, Andri ; Annist, Aet ; Ginter, Jaan. Kuritegevus Eestis 1991-2001 = Crime in Estonia 1991-2001 / koost. Jüri Saar ; tlk. Hedi Kolk ; eess.: Märt Rask] ; TPÜ Rahvusvaheliste ja Sotsiaaluuringute Instituut, EV Justiitsministeerium. - 2. tr. - Tallinn : Juura, 2003. - 311 lk. - Bibl. joonealustes märkustes ja lk. 232-237. - Tabelid lk. 285-311.

Summary, lk. 238-284.

ISBN 9985-75-109-4

Märksõnad: kriminaalõigus/kuritegevus/organiseeritud kuritegevus/kriminaalpreventsioon/korruptsioon/kriminaalhooldus/kurjategijad/karistused/kohtusüsteemid/süüteod/

Eesti/1990-ndad/statistilised andmed

Kohaviit: 2-03-08611

Sootak, Jaan. Õpetus karistusseadusest. - 2., täiend. vlj. - Tallinn : Juura, 2003. - 100 lk. - Bibl. joonealustes märkustes ja lk. 96-98. - Seaduste lühendid lk. 99. - (Loenguid karistusõiguse üldosast ; 1).

ISBN 9985-75-131-0

Märksõnad: kriminaalõigus/kriminaalõiguse üldosa/õppematerjalid

Kohaviit: 2-03-09042

Menetlusõigus

Рыжак, А. Постатейный комментарий к Арбитражному процессуальному кодексу Российской Федерации. - Москва : Лекс-Книга, 2003. - 638 lk.

ISBN 5-9455-8009-0

Märksõnad: vahekohtud/vahekohtumenetlus/Venemaa/seadustikud/kommentaarisid

Kohaviit: 2-03-08160

Тихомиров, М. Исковые заявления в арбитражный суд. - Второе издание, дополненное и переработанное. - Москва : Юринформцентр, 2003. - 100 lk.

ISBN 5-89194-124-4

Märksõnad: vahekohtumenetlus/vahekohtud/hagimenetlus/seadustikud/Venemaa/õigusaktid/näidised

Kohaviit: 1-03-04434

Тихомиров, М. Исковые заявления в суд общей юрисдикции. - Третье издание, дополненное и переработанное. - Москва : Юринформцентр, 2003. - 128 lk.

ISBN 5-89194-120-1

Märksõnad: tsiviilkohtumenetlus/hagimenetlus/seadustikud/Venemaa/õigusaktid/näidised

Kohaviit: 1-03-04433

Riigiõigus

101 lühielulugu : Riigikogu X koosseis / [Eesti Rahvusraamatukogu ; koost. Jette Arula-Jahe ja Rita Hillermaa koostöös Riigikogu Kantselei infotalitusega]. - Tallinn : Eesti

Rahvusraamatukogu, 2003. - 122 lk.

ISBN 9985-942655

Märksõnad: parlamendid/parlamendiliikmed/Eesti/biograafiad
Kohaviit: 2-03-08791

Abiks Eesti Vabariigi põhiseaduse ja kodakondsuse seaduse tundmise eksami sooritajale = В помощь сдающим экзамен на знание Конституции Эстонской Республики и Закона о гражданстве / [koost. Jüri Põld, Oliver Kask, Ülle Madise ; tlk. Einar Värä ; toim. Viola Rea-Soiver]. - Tallinn : [Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus], 2003. - 67 lk. - Rööptekst vene k. ISBN 9985-9454-3-3

Märksõnad: põhiseadused/kodakondsus/põhiõigused/eksamid/Eesti/õppematerjalid
Kohaviit: 3-03-02600

Badura, Peter. Staatsrecht : systematische Erläuterung des Grundgesetzes für die Bundesrepublik Deutschland. - 3., neubearb. Aufl. - München : Beck, 2003. - LI, 929 lk. ISBN 3406514456

Märksõnad: põhiseadused/Saksamaa/kommentaariid
Kohaviit: 2-03-08297

Riigikogu valimised 2003: kas muutuste lävel? : [artiklid] / toim. [ja eess.:] Rein Toomla. - Tartu : Tartu Ülikooli Kirjastus, c2003. - 177 lk. - (Politica ; 6). ISSN 1406-5525

ISBN 9985-4-0351-7

Märksõnad: parlamendid/parlamendivalimised/valimised/parteid/Eesti/artiklikogumikud
Kohaviit: PE A/1728 ; 6

Õiguskantsleri tegevuse ülevaade 2002. aastal. I osa : ülevaade seadusandliku ja täidesaatva riigivõimu ning kohalike omavalitsuste õigustloovate aktide kooskõlast põhiseaduse ja seadustega. II osa : ülevaade õiguskantsleri tegevusest kontrolli teostamisel põhiseaduslike õiguste ja vabaduste tagamisel. - Tallinn : Õiguskantsleri Kantselei, 2003. - 77 lk.

Märksõnad: põhiseaduslikkuse järelevalve/õiguskantslerid/ülevaated/statistilised andmed/aastaraamatud
Kohaviit: PE B/2635 ; 2002

Haldusõigus

Дорожно-транспортные происшествия : нормативные акты, материалы судебной практики, образцы документов / под. ред. М. Тихомирова. - Второе издание, дополненное и переработанное. - Москва : Юринформцентр, 2003. - 319 lk. ISBN 5-89194-121-X

ISBN 5-89194-121-X

Märksõnad: liiklus/liiklusõnnetused/liiklusohutus/liikluskuriteod/Venemaa/liikluseeskirjad/kohtulahendid/õigusaktid/näidised
Kohaviit: 1-03-04432

Kommenteeritud liikluseeskiri / kommenteerinud Lauri Koger. - 3., parand. ja täiend tr. - [Tallinn] : Mats, 2003. - 198 lk. - Liiklusega seonduvad õigusaktid (seisuga 30. juuli 2003), lk. 193-199. ISBN 9985-51-062-3

Märksõnad: liiklus/liikluseeskirjad/Eesti/kommentaariid
Kohaviit: 2-03-08456

Meditsiiniõigus

Biomedicine, the family, and human rights / ed. by Marie-Thérèse Meulders-Klein, Ruth Deech, Paul Vlaardingerbroek. - The Hague [etc.] : Kluwer Law International, 2002. - xii, 638 lk.
ISBN 90-411-1627-3

Märksõnad: biomeditsiinitehnoloogia/geenitehnoloogia/reproduktiivne käitumine/
kunstlik viljastamine (inimesel)/kloonimine/perekonnaõigus/inimõigused/rahvusvahelised
lepingud/rahvusvaheline õigus/siseriiklik õigus/konverentsikogumikud

Kohaviit: 2-03-06650

Rahvusvaheline õigus

Baltic yearbook of international law. Vol. 2. / editor-in-chief: Ineta Ziemele. - The Hague [etc.] :
Kluwer, 2002. - 292 lk.

ISBN 90-411-1959-0

Märksõnad: inimõigused/vähemusrahvused/diskrimineerimine/biomeditsiinitehnoloogia/
geenitehnoloogia/Baltimaad/aastaraamatud/artiklikogumikud

Kohaviit: PL A/5537 ; 2002

Mälksoo, Lauri. Illegal annexation and state continuity : the case of the incorporation of the
Baltic States by the USSR : a study of the tension between normativity and power in international
law. - Leiden ; Boston : Brill, 2003. - 373 lk. - Bibl. lk. 341- 370 ja joonealustes märkustes. -
(Monographs on international law and human rights (Erik Castrén Institute of International Law
and Human Rights) ; 5).

ISBN 90-411-2177-3

Märksõnad: õigusjärglus/õiguslik seisund/NSV Liit/Baltimaad/Eesti/Läti/Leedu/
anneksioonid/Nõukogude okupatsioon

Kohaviit: PL A/5393 ; 5

Müllerson, Rein. *Jus ad bellum* and international terrorism. - [The Hague?] : [Nijhoff], c2003. -
Lk. [1]-51. - Bibl. joonealustes märkustes. - Separaat väljaandest: Israel yearbook on human
rights, 32.

Märksõnad: terrorismivastane võitlus/terrorism/inimõigused/separaadid

Kohaviit: 2-03-05606

Rahvusvaheline eraõigus

Actes et documents de la Commission spéciale à caractère diplomatique 20 septembre au 2
octobre 1999 : protection des adultes = Proceedings of the Special Commission with a diplomatic
character 20 September to 2 October 1999 : protection of adults / ed. by the Permanent Bureau of
the Conference). - La Haye : Editions SDU, 2003. - 461 lk. - Tekst prantsuse ja inglise k.

ISBN 90-808014-1-0

Märksõnad: rahvusvaheline õigus/rahvusvahelised lepingud/õiguskaitse/puudega inimesed/
vaimupuudega inimesed/teovõime/täisealised/lapsed/inimõigused/konverentsikogumikud

Kohaviit: 3-03-02828

Yearbook of private international law. Vol. 4/2002 / published in association with Swiss Institute
of Comparative Law. - The Hague [etc.] : Kluwer Law International, 2003. - 427 lk.

ISBN 90-411-2062-9

Märksõnad: rahvusvaheline õigus/rahvusvahelised lepingud/Euroopa Liidu õigus/
inimõigused/rahvusvahelised kuriteod/perekonnaõigus/Venemaa/Belgia/Hispaania/
ettevõtlus/konkurents/aastaraamatud/artiklikogumikud

Kohaviit: PL A/1255 ; 2002, 4

Euroopa Liidu õigus

Laffranque, Julia. Kohtuniku eriarvamus : selle võimalikkus ja vajalikkus Eesti Vabariigi Riigikohtus ja Euroopa Kohtus : [dokoritöö]. - Tartu : Tartu Ülikooli Kirjastus, 2003. - 293 lk. - Bibl. lk. 227-267. - (*Dissertationes iuridicae Universitatis Tartuensis* ; 10). - *Curriculum vitae* lk. 287-293.

ISBN 9985-56-783-8

ISSN 1406-6394

The possibility and necessity of judicial dissent (dissenting opinion) in the Supreme Court of the Republic of Estonia and in the European Court of Justice. lk. 271-286.

Märksõnad: Euroopa Kohus/kohtumenetlus/kohtud/ülemkohtud/kohtunikud/kohtulahendid/eriarvamus/siseriiklik õigus/rahvusvaheline õigus/Eesti/dissertatsioonid

Kohaviit: PE A/1819 ; 10

Koostanud Maia Ruttu

